

בית דין אזורי לעבודה בתל אביב - יפו

ב"ל 18-01-20149

04 יוני 2019

לפני:
כב' השופטת מירב קליימן
נציג ציבור (מעסיקים) מר אבי ענתבי

התובע:
אלכסנדר פיליש
ע"י ב"כ: עו"ד אמיר רנן

-

הנתבע:
המוסד לביטוח לאומי
ע"י ב"כ: עו"ד כפיר אמון

פסק דין

האם בדין נשללה תושבתו של התובע החל מיום 17.3.2016 – זו השאלה הניצבת במרכז ההליך.

רקע עובדתי נדרש וניהול ההליך

1. התובע, יליד 19.6.1928, עלה לארץ בשנת 1948. מאז עלייתו התגורר דרך קבע בארץ.
2. בבעלות התובע משק חקלאי במושב רשפון בו התגורר עם אשתו ז"ל ועם ילדיו. התובע עסק רב שנותיו בחקלאות.
3. ביום 12.9.2010 התאלמן התובע. לאחר מות אשתו נוצרו בינו ובין גב' דמטר קשרי ידידות עמוקים ואלו החליטו לחלוק זמנם יחד בין ישראל להונגריה, מקום מגוריה של גב' דמטר. בתחילה בילו בני הזוג זמן ממושך בארץ אולם עקב גילה המתבגר של הגב' דמטר וכן עקב התדרדרות במצב בריאותו של התובע, נאלץ התובע לשהות זמן רב יותר בהונגריה.

בית דין אזורי לעבודה בתל אביב - יפו

ב"ל 20149-01-18

4. ביום 25.7.2017 התקבלה החלטת המוסד לפיה, לכאורה, לפי המידע שיש ברשותו חדל להיות תושב החל מיום 17.3.2016: "הואיל ועזבת את הארץ והינך שוהה בחו"ל", כלשון המכתב. עוד צוין בו כי התובע רשאי להשיג על האמור.

5. ביום 19.9.2017 התקבלה החלטה בהשגה שהגיש התובע בעניין שלילת תושבותו, מהטעם לפיו:

"מרכז חייך אינו בארץ מאז 2011. הינך שוהה מרבית זמנך בחו"ל ותקופות שהייתך הבודדות בארץ בזמן ביקורך בכל שנה הינן לימים בודדים בכל ביקור. יש לך קשר עם בת זוג המתגוררת בחו"ל. נשלח מכתב לעניין ביטול התושבות. לפיכך אינך מבוטח על פי חוק הביטוח הלאומי ועל פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי בתקופה שפורטה לעיל".

6. ביום 25.3.2018 התקיים דיון מקדמי בהליך, בסופו נקבעה הפלוגתא הבאה: "האם בדין קבע הנתבע כי התובע אינו תושב מאז 2016, משהעתיק את מרכז חייו לחו"ל".

7. ביום 19.2.2019 התקיים בפנינו דיון הוכחות, במהלכו נחקר התובע על תצהירו. כן נחקרו העדים מטעמו: רוי"ח שאול ליכט, מר פנחס נומברג ומר גדעון כהן. הצדדים הגישו סיכומים בכתב מטעמם וכעת נפנה להכרעה.

עיקר טענות הצדדים בהליך

8. לטענת התובע, ההחלטה בהשגה שהגיש ניתנה טרם הוגשה ההשגה, כאשר התובע הגיש השגתו ביום 3.10.2017 (נספח 3 לכתב התביעה) והחלטת הנתבע בהשגה התקבלה עוד ביום 19.9.2017 (נספח 1 לכתב התביעה). ההחלטה התקבלה ככל הנראה מתוך התייחסות למכתב בתו של התובע כאל השגה (נספח 4 לכתב התביעה). בשל כך, שלח התובע פניות נוספות (נספח 5 לכתב התביעה) אשר לא זכו להיענות מצידו של הנתבע. משכך, סבור התובע כי ההחלטה לשלול את תושבותו ניתנה ללא שנבחנה השגתו וללא

בית דין אזורי לעבודה בתל אביב - יפו

ב"ל 20149-01-18

שנבחנו העובדות שהובאו בה, לפיהן מרכז חייו של התובע הינו בישראל ואין מקום לשלול תושבותו.

9. לגופה של החלטה טוען התובע, כי המבחן שנקבע לקביעת תושבותו של אדם לעניין חוק הביטוח הלאומי הינו "מרכז החיים", הנבדק לפי "מירב הזיקות". מדובר במבחן בעל שני פנים, כאשר ההיבט האובייקטיבי בוחן היכן מצויות מירב הזיקות של האדם מהבחינה הפיזית וההיבט הסובייקטיבי, בוחן את כוונתו של האדם והיכן הוא רואה את מרכז חייו.

10. מסקנה עובדתית בדבר מרכז חיים נגזרת מכלל הנסיבות העובדתיות, ביניהן: קיומם של נכסים בארץ, המקום בו מתגוררת משפחתו של האדם, אופי המגורים, המקום בו מופקת הכנסתו, עיקר נכסיו, קשריו הקהילתיים והחברתיים, מקום האינטרסים הכלכליים ומצגיו של אדם שיש בהם כדי ללמד על כוונותיו ומטרת השהייה מחוץ לארץ.

11. התובע מזכיר בין יתר הפסיקות אליהן הפנה, את ענין טייץ (עב"ל 83/06 גאן טייץ נ' המוסד לביטוח לאומי, ניתן ביום 2.6.2009) בו נקבע כי לאורה של הפרשנות התכליתית הדינאמית ובעידן הגלובליזציה, אין לשלול מציאות לפיה יהיו לאדם זיקות מהותיות לישראל, גם אם הוא מחלק עיתותיו בין הארץ למחוצה לה. על רקע זה, כך נקבע בעניין טייץ, מוכרת שהות ממושכת בחו"ל, מבלי שתשללנה זיקותיו של המבוטח לארץ וזכותו לגמלה.

12. התובע אף מפנה לעניין דוניבסקי (עב"ל 386/99 אילנה דוניבסקי נ' המוסד לביטוח לאומי, פד"ע לז 696) בו נפסק כי אין לקפח זכויותיו של מי שהיה תושב ישראל שנים ארוכות והנסיבות הובילו אותו לעזיבתה. כך, שגם על פי הפסיקה, שהות ממושכת בחו"ל למטרה מוגדרת וארעית אינה שוללת תושבות בישראל, בין אם המטרה היא פרנסה, בריאות וכו'.

בית דין אזורי לעבודה בתל אביב - יפו

ב"ל 20149-01-18

13. לעניין נטל ההוכחה טוען התובע כי קיימת חזקה עובדתית הניתנת לסתירה כי המחזיק בתעודת זהות ישראלית הינו תושב ישראל והנטל הינו על הנתבע להוכיח אחרת.

14. התובע, אדם כבן 90, התגורר בארץ משך 70 שנה, מסר נפשו עליה והקים בה משפחה לתפארת, נאלץ לשהות בחו"ל בשל נסיבות שאינן תלויות בו ובייחוד בשל מצבו הבריאותי הרעוע. התובע רואה את מרכז חייו בארץ ושהייתו בחו"ל הינה ארעית ומוגדרת. בבעלות התובע מספר נכסים בארץ, הוא בעליה של נחלה במושב רשפון והוא ומשפחתו מתפרנסים ממטעי אפרסמון ומטעי הפרחים שבה. בנוסף, בבעלותו דירה בבני ברק והיא מושכרת. משפחתו של התובע מתגוררת בארץ.

15. התובע ניהל את עסקיו, וגם עתה מנהלם בארץ, והוא שותף ב"שותפות כהן – פיליש". חשבונות הבנק של התובע נמצאים בישראל, התובע מחזיק במספר קופות גמל וקרנות השתלמות בארץ וברשותו רכב המשמש אותו בעת שהותו בארץ. התובע מציג עצמו כתושב ישראל. המדינה אף היא רואה בתובע כתושב, כאשר רק לאחרונה ניתן נגדו גזר דין על חריגות בנייה שונות שביצע בנחלה שלו.

16. לתובע אין כל רכוש או נכסים בחו"ל, אין לו בני משפחה המתגוררים בחו"ל או מקור פרנסה. התובע משלם כסדרם את דמי הביטוח הלאומי ולמיטב ידיעתו המוסד ממשיך לגבות ממנו דמי ביטוח גם עתה.

17. מכלול העובדות שפורטו מעלה כי מרכז חייו של התובע הינו בארץ ורק בשל אילוצים, בשל חברתו הנוכחית שגרה בהונגריה ונוכח מצבו הרפואי המתדרדר, הוא שוהה בחו"ל. התובע סבור כי יש ליתן משקל ראוי לנסיבות שהותו בחו"ל, גילו המתבגר, מצבו הבריאותי ולפיכך מבקש כי בית הדין יורה על קבלת התביעה, לפיה תבוטל החלטת הנתבע מיום 19.9.2017 והתובע יחשב תושב החל משנת 1948 ברציפות לצורך חוק הביטוח הלאומי וחוק ביטוח בריאות ממלכתי.

18. בסיכומיו מוסיף התובע ומדגיש כי כוונתו המקורית של התובע ובת זוגו הנוכחית הייתה לחלוק את זמנם בין הונגריה לארץ, אך בשל גילם ומצבו הרפואי של התובע, לא

בית דין אזורי לעבודה בתל אביב - יפו

ב"ל 20149-01-18

מתקיימת המטרה המקורית; התובע חוזר על כך כי השגתו המקורית לא נבחנה לגופה ומעידה כי החלטת שלילת התושבות הינה שרירותית מבלי שנבחנו העובדות שנמסרו על ידי התובע בהשגה. עוד מפרט ב"כ התובע בדבר העדויות שהביא התובע בהליך ועל כך כי העדים חיזקו את האמור בתצהירים שמסרו מטעמו של התובע. רואה החשבון של התובע העיד כי לתובע תיק פעיל בפקיד שומה כפר סבא וכי הוא מכין לו את הדוחות השנתיים.

19. באשר לרקע שגרם לתובע לגור בהונגריה טוען התובע כי בחר לקשור את חייו עם בת זוג הונגריה מתוך רצון לחלוק את זמנם בין המדינות השונות. בשל מחלתו של התובע וניתוח שנאלץ לעבור פחת מספר הנסיעות לארץ וזאת לאור המלצת הרופא המטפל (סעיף 6 לתצהיר תובע). התובע חוזר על כך כי אין לו חיים אלטרנטיביים בהונגריה. הוא חי בדירה של בת זוגו, אינו עובד שם ואין לו אינטרקציות חברתיות. עוד מפנה התובע בסיכומיו לעב"ל 27822-12-11 צאיר ולילי יחזקאל נ' המוסד לביטוח לאומי, ניתן ביום 20.1.2015 לפיו יש לבחון את מירב הזיקות שיש לאדם עם המדינה.

20. לטענת הנתבע אין להתערב בהחלטתו. הנתבע טוען כי אין מחלוקת כי בין השנים 2014 עד ל 2018 שהה התובע בארץ 82 ימים ובחוו"ל 1,452 ימים. נתון זה מלמד על 'מרכז חייו' של התובע בשלב הרלוונטי להחלטה הנבחנת בהליך. אין לקבל את טענת התובע לפיה יש לבחון את החלטת הנתבע ביחס לכל תקופת חייו. עוד טוען הנתבע כי כל טענות התובע ביחס לזיקותיו לארץ נוגעות לתקופה שלפני החלטת הנתבע ואין בהן כדי ללמד על זיקותיו בתקופה הרלבנטית. התובע הינו בעל אזרחות הונגרית, דבר המשליך על זיקתו למדינה אחרת.

21. נקודת המוצא לבחינת מירב הזיקות, גם כאשר נבחן העניין המהותי ובשים לב לשינוי העיתים, היא בחינת זמני השהות בישראל, כאשר בענייננו מדובר בפרק זמן מזערי. אין המדובר בחלוקת זמן מאוזנת בין ישראל ומדינה אחרת, כך שנדרש לבחון זיקות נוספות לישראל. חלוקת הזמן יש בה לבדה כדי לקבוע את מרכז חייו של התובע. זוגתו היא זיקתו, למעשה.

בית דין אזורי לעבודה בתל אביב - יפו

ב"ל 20149-01-18

22. ממשיך וטוען הנתבע כי הפסיקה בוחנת את מירב הזיקות כאשר מדובר בחלוקת זמן מאוזנת בין המדינות ולא כפי שהוכח במקרה שלפנינו וזיקת עבר משמעותית כלפי המדינה, אינה הופכת את התובע לתושב, כאשר תושבתו צריכה להיבחן כיום ובהתאם להלכות הקיימות.

23. בסיכומי התשובה מפנה התובע לכך כי הנתבע אינו מתייחס במסגרת סיכומיו ליתר המבחנים שנקבעו בפסיקה לבחינת מירב הזיקות. מספר ימי שהיה בארץ, כך התובע, הינו נתון חשוב אך לא יחיד.

דיון והכרעה

24. בע"ע (ארצי) 28253-02-12 שמואל שפינט נ' המוסד לביטוח לאומי, ניתן ביום 18.6.2013, חזר כבוד השופט איטח (כתוארו דאז) על אופן בחינת תושבתו של מאן דהוא וכך שנה, תוך הפניה להלכות קודמות:

"המבחן לקביעת תושבותו של אדם לצורך זכויות מכוח החוק הינו מבחן מרכזי החיים, הנבדק לפי מירב הזיקות. למבחן זה שני פנים: ההיבט האובייקטיבי – הבוחן היכן מצויות מירב הזיקות של האדם מבחינה פיזית; וההיבט הסובייקטיבי – הבוחן מה הייתה כוונתו של האדם והיכן הוא רואה את מרכז חייו, להבדיל משהות ארעית או זמנית. היבטים אלה יש לבחון לאור כלל הנסיבות העובדתיות, ובכלל זה: זמן שהייה בישראל בתקופה הרלוונטית, קיומם של נכסים בישראל, מקום המגורים הפיזי, המקום בו מתגוררת משפחתו של האדם ובו לומדים ילדיו, אופי המגורים, קשרים קהילתיים וחברתיים, מקום העיסוק וההשתכרות, מקום האינטרסים הכלכליים, מקום פעילותו או חברותו של האדם בארגונים או מוסדות, מצגים של האדם עצמו אשר יש בהם כדי ללמד על כוונותיו, ומטרת שהייה מחוץ לישראל. הבחינה צריכה להיעשות כאשר נותנים את הדעת לסגנון החיים המשתנה ולאופי המשתנה של "תושבות" בהתאם לגיל המבוטח".

25. בעב"ל 18308-12-17 מיכאל שלימוביץ נ' המוסד לביטוח לאומי, ניתן לאחרונה ביום 13.8.2018, חזר כבוד השופט סופר על הנחת היסוד לפיה תנאי בסיסי לצורך קבלת זכויות סוציאליות מהמוסד לביטוח לאומי היא התושבות הנותנת זיקה שבין המבוטחים למדינה, ולמחויבות המדינה לתושביה לסיפוק צרכיהם הסוציאליים של

בית דין אזורי לעבודה בתל אביב - יפו

ב"ל 20149-01-18

תושביה הקבועים (ר' עב"ל (ארצי) 39020-11-13 עטאללה – המוסד לביטוח לאומי, ניתן ביום 25.6.2018) כאשר המבחן המרכזי הבודק תושבות היא "הדרישה לקיים מרכז חיים ומירב הזיקות לישראל במסגרתם מוצאת ביטוי התפישה הטריטוריאלית של חוק הביטוח הלאומי (עב"ל (ארצי) 83/06 ג'אן טייץ – המוסד לביטוח לאומי, ניתן ביום 2.6.2009); עב"ל (ארצי) 275/99 יוסף אייזן – המוסד לביטוח לאומי פד"ע ל"ח (781).

26. באשר להיבט הסובייקטיבי של מבחן מירב הזיקות נפסק כך –

"המערער הרחיב בערעור על ההיבט הסובייקטיבי. היבט זה משתקף בכוונותיו של אדם. יש לערוך בדיקה כזו בזיהרות ויש לתת לה משקל משני, אלא אם יהיו ראיות חיצוניות שיתמכו בכוונות. המערער ציין בתצהירו בסעיף 17 כי בשל שתי העבודות נאלץ להישאר בחו"ל...

כפי שקבע בית הדין האיזורי, כוונותיו של המערער אינן נתמכות במעשים. ההיפך הוא הנכון, בדירה בארץ אותה רכש עם הוריו, מתגוררים הוריו. העובדה שיש לו חשבון בנק בארץ, הוא משלם משכנתא, יש לו רישיון ישראלי והוא משלם מיסים למס הכנסה, לא מלמדים שמרכז חייו הוא בארץ. נוכחותו המצומצמת בארץ, מגורי הקבע באוקראינה, היקף העבודה החלקי בחברה הישראלית, מלמדים שמירב הזיקות של המערער הן לאוקראינה."

27. באשר לנטל ההוכחה בתביעת תושבות פסק בית הדין הארצי כי:

"הנטל נקבע לפי המצב עובר לתקופה הנתבעת. במקרה בו לפני התקופה הרלבנטית, התובע היה תושב ישראלי הרי שחובת ההוכחה תוטל על כתפי המוסד להראות שהתובע העתיק את מרכז חייו מחוץ לתחומי מדינת ישראל בתקופה הרלבנטית (עב"ל (ארצי) 470/08 עליאן אינאס – המוסד לביטוח לאומי (18.8.09); עב"ל (ארצי) 113/10 סלאמה עאישה – המוסד לביטוח לאומי (8.5.11).

המערער היה תושב ישראל ומחזיק בתעודת זהות ישראלית. על כן חובת ההוכחה הייתה צריכה להיות מוטלת על המשיב. יחד עם זאת, פסק דינו של בית הדין האיזורי מתייחס למכלול הראיות שהביאו הצדדים ומהן ארג את מסקנותיו. על כן במאזן הכולל, התקבלה והוכחה גרסת המשיב כמסתברת יותר ולפיה המערער אינו תושב הארץ."

(הדגשה אינה במקור, מ.ק).

בית דין אזורי לעבודה בתל אביב - יפו

ב"ל 20149-01-18

28. לאחר שבחנו את טענות הצדדים, את העדויות, את כלל החומר שהונח בפנינו ואת ההלכה הפסוקה, הגענו לכלל מסקנה כי יש לקבל את התביעה ולבטל את החלטת הנתבע, לפיה התובע אינו תושב החל מיום 1.3.2016. להלן נבהיר טעמנו.

29. דומה כי אין חולק בין הצדדים כי התובע שוהה רב זמנו בתקופה הרלבנטית בה בוטלה תושבתו, בהונגריה. השאלה אותה עלינו לשאול את עצמנו היא האם בשל העובדה כי התובע העתיק את מיקומו הפיזי לחו"ל הועתק גם בהכרח 'מרכז חייו' לחו"ל. עוד יש לשאול, לטעמנו, במסגרת הכרעה בהליך זה, האם אין לשקלל במסגרת כלל השיקולים את גילו המתקדם של התובע ומצב בריאותו כאשר נבחן אותו 'מרכז חיים' /מירב הזיקות אותו קבעה הפסיקה לבחינת תושבותו של אדם.

30. הצדק עם הנתבע כי בחינת תושבתו של מאן דהוא צריכה להיבחן בשים לב לתקופה הרלבנטית ולא בשים לב לתקופות קודמות, שכן הרציונל של חוק הביטוח הלאומי הוא לספק צרכים סוציאליים של תושבים בזמן היותם תושבים ועל כן יש לבחון ביחס לנקודת זמן מסוימת אם המבוטח הוא תושב. יחד עם זאת, לטעמנו, ואף כי ברורה לנו המשמעות הטריטוריאלית העומדת בבסיסו של חוק הביטוח הלאומי, הוכח בהליך כי מרבית זיקותיו של התובע, גם בתקופה הרלבנטית לבחינת תושבתו, עדיין מצויות בארץ, זאת למרות העובדה כי אינו מתגורר בה וכי אין לראות במגוריו בהונגריה כמגורי קבע.

שוכנענו, כי שהותו של התובע בחו"ל נכפית עליו למעשה מכורח הנסיבות ואין בה כדי לנתק את הזיקה האמיתית והאמיצה הקיימת בינו ובין המדינה משך עשרות שנים, אשר לא נותקה גם בתקופה זו בה מרבית זמנו הינו בחו"ל.

31. הוכח בפנינו כי משפחתו של התובע נמצאת בארץ, נכסיו בארץ, פרנסתו והאינטרסים הכלכליים של התובע אף הם נותרו בארץ. הנתבע, מנגד, שחובת ההוכחה בהליך מוטלת על כתפיו, כפי שהובא לעיל, לא הוכיח כי לתובע נכסים, חשבונות בנק או אינטרסים כלכליים אחרים בחו"ל. לא הוכחו גם קשרים חברתיים או קהילתיים של התובע

בית דין אזורי לעבודה בתל אביב - יפו

ב"ל 20149-01-18

בחוו"ל. למעשה לא הוכחה זיקה שמעידה על רצון להעתיק חיים, זולת זיקתו לחברתו לחיים, שבגינה מצוי הוא בזקנתו בחוו"ל.

32. אכן, לא נעלם מעיננו כי התובע בחר לקשור את גורלו ואת חייו, בגילו המתקדם, עם אישה המתגוררת דרך קבע בחוו"ל וזו הייתה בחירתו. שקלנו את הדברים בכובד ראש. אלא, שהתובע העיד כי כאשר נרקם הקשר הזוגי בינו ובין זוגתו תכננו השניים לשהות מחצית מהשנה בחוו"ל ומחציתה האחרת בארץ, אך בשל גילם ומצבם הבריאותי הרעוע של שניהם, לא התממש הרצון (ראו סעיפים 21-34 לתצהיר תובע). הנתבע לא הוכיח אחרת. סברנו כי בזאת גילה התובע את כוונתו הסובייקטיבית, כפי שהוכחה אף בהליך ההוכחות, לפיה היה רוצה להמשיך לחיות את חייו בארץ יחד עם זוגתו (ר' עמ' 11 לפרוטוקול הדיון, שורות 15-23) אלא שהנסיבות אינן מאפשרות זאת עוד.

33. אין ספק בעיננו כי אין המדובר במקרה רגיל של רצון להעתיק מרכז חיים לחוו"ל דרך קבע, אלא שילוב של נסיבות הקשורות קשר ברור וישיר לגיל ולמצב הבריאותי של התובע. אין להתעלם מנסיבות אלו, כאשר נבחנות מירב הזיקות ומרכז החיים של המבוטח.

34. משכך, במקרה שהובא בפנינו, בהן זיקותיו של התובע כולן נותרו בארץ ולא קמה לו זיקה אמיצה למדינה אחרת זולת 'זיקת הזוגיות', אנו סבורים כי עובדת היותו מרבית הזמן בחוו"ל, בהינתן גילו ומצבו הרפואי שלו ושל זוגתו, לא צריכה להוות טעם המצדיק לבדו וכשלעצמו, שלילת תושבות. משכך, סברנו כפי שקבענו לעיל.

סוף דבר

35. התביעה מתקבלת. החלטת המוסד מיום 19.9.2017, לפיו אין לראות בתובע תושב החל מיום 17.3.2016, מבוטלת בזאת.

36. הנתבע יישא בהוצאות התובע בהליך בסך 4,500 ₪, שישולמו תוך 30 יום מהיום.

בית דין אזורי לעבודה בתל אביב - יפו

ב"ל 20149-01-18

37. זכות ערעור כדין.

ניתן היום, א' סיוון תשע"ט, (04 יוני 2019), בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.

מירב קליימן, שופטת
אב"ד

מר אבי ענתבי
נציג ציבור מעסיקים

